Біблійні мотиви в романі Б. Л. Пастернака «Доктор Живаго»

Біблія сама по собі багато значила для Б. Л. Пастернака. В «Охоронній грамоті» він писав: «Я зрозумів, що, приміром, Біблія є не стільки книга з твердим текстом, скільки записний зошит людства, і що таким є усе віковічне».

Тому біблійні мотиви в його творчості цікаві. У романі «Доктор Живаго» втілені як моральні сторони євангельського учення, як у Достоєвського, так і інші, пов’язані з головною ідеєю, принесеною Христом людству. «Смерті не буде», — так звучить один з авторських варіантів назви майбутнього роману. На думку Пастернака, людина повинна носити в собі ідею безсмертя. Без цього вона не може жити. Юрій Живаго вважає, що безсмертя буде досягнуто людиною, якщо вона стане «вільною від себе», тоді, коли вона прийме на себе біль часу, прийме всі страждання людства як свої.

І важливо те, що головний герой — не тільки лікар, але й поет. Збірка його віршів є результатом, підсумком життя. Це життя Юрія Живаго після смерті. У цьому — безсмертя людського духу.

Ще одна тема, яка хвилює Пастернака так само, як і Достоєвського. Це тема духовного відродження особистості. Вона явно вплетена в складний романний ансамбль. Перші рядки книги (похорон матері Юрія, заметільна ніч після поховання, переживання дитини) — смисловий зачин цієї теми. Пізніше Юрію Андрійовичу уявляється, що він пише поему «Сум’яття» про ті дні, які проминули між смертю Христа і його воскресінням, про той простір і час, коли йшла боротьба між воскресительною потенцією життя і «чорною земною бурею»: «И две рифмованные строчки преследовали его: «Рады коснуться / И надо проснуться».

Раді торкнутися і пекло, і розпад, і розкладання, і смерть, і, проте, разом із ними рада торкнутися і весна, і Магдалина, і життя. І — треба прокинутися! Треба прокинутися і підвестися. Треба воскреснути».

А головний герой роману воскресіння розуміє так:

«...От ви побоюєтеся, чи воскреснете ви, а ви уже воскресли, коли народилися, і цього не помітили». Доктор Живаго вважає, що людина в інших людях і є душа людини, її безсмертя: «В інших ви були, в інших і залишитеся. І яка вам різниця, що потім це буде називатися пам’яттю. Це будете ви, що увійшли до складу майбутнього».

Цікава в романі й ідея життя як жертви. Саме таким життям живуть герої роману. Для Пастернака важлива тема співчутливої тотожності душі однієї людини іншій, думка про неминучість віддати всього себе за людей. Сима Тунцова в романі думає: «...Адам хотів стати Богом і помилився, не став ним, а тепер Бог стає людиною, щоб зробити Адама Богом». Героям Пастернака властива любов до ближнього. В «Охоронній грамоті» автор писав, що «майбутнє людини є любов». І про головного героя роману говориться так: «...Усе життя він намагався ставитися з любов’ю до всіх людей, не говорячи вже про близьких і сім’ю». Є ще один герой — Микуліцин, котрий, як і герої Достоєвського, живе любов’ю до ближніх. Це про нього сказано в романі: «...Він злочинно добрий, добрий до крайності. Пошумить, покобениться і розм’якне, сорочку із себе зніме, останньою скоринкою поділиться».

У романі Пастернака можна виділити два уклади буття: природне життя людей (час) і надприродне (вічність). Лише в контексті вічності життя людини і всього людства має для письменника зміст. Всі події роману, усі персонажі весь час проектуються на новозавітні легенди, сполучаються з вічним, будь то явний паралелізм життя доктора Живаго з хресним шляхом, доля Лари з долею Магдалини, Комаровського — з дияволом.

«Загадка життя, загадка смерті» — над цією таємницею б’ється думка автора «Доктора Живаго». І Пастернак розгадує «загадку смерті» через життя в історії-вічності й у творчості. От чому біля гробу Живаго любляча його жінка відчуває «віяння свободи і безтурботності».

Цього письменника завжди нескінченно зворушувало диво життя. Він ніколи не втрачав відчуття первинної красоти того, що нас безпосередньо оточує. Цьому Пастернак віддав своє життя, і це, власне, його в ньому тримало. Але він ніколи не відокремлював себе від часу, просто намагався утвердити гармонію того існування, з яким він прийшов у життя. От цим, власне, нам і дорогий Пастернак. У цьому запорука якщо не вічного, то, у всякому разі, тривалого життя.